



## Werken aan wandelen

DE STICHTING WANDELPLATFORM-LAW IS HET EXPERTISECENTRUM OP HET GEBIED VAN WANDELROUTES EN BELANGENBEHARTIGING VOOR WANDELAARS. SAMEN MET TWAALF AANGESLOTEN ORGANISATIES EN RUIM 500 VRIJWILLIGERS WERKEN WIJ ERAAN DAT U BIJNA OVERAL IN NEDERLAND TE VOET EROPUIT KUNT. WIST U DAT MAAR LIEFST 6,6 MILJOEN NEDERLANDERS REGELMATIG WANDELEN? DAN PRATEN WE NIET OVER HET SPREEKWOORDELIJKE BLOKJE OM, MAAR ALLES BIJ ELKAAR OVER RUIM 710 MILJOEN WANDELINGEN VAN EEN HALF UUR OF (VEEL) LANGER, ZO BLIJKT UIT DE NATIONALE WANDELMONITOR 2009 DIE IN OPDRACHT VAN HET WANDELPLATFORM IS UITGEBRACHT.

voortdurende en gebiedsdekkende waakzaamheid nodig, alsmede de mogelijkheid om ter plaatse in het veld verbeteringen aan te brengen. Hierbij werken wij op verschillende niveaus: provinciaal, landelijk en Europees niveau.

In Nederland ligt in totaal 8491 km aan LAW's en Streekpaden, waarvan vier Europese wandelroutes (E-paden). Gefinancierd vanuit het Meerjarenprogramma ILG 2007-2013 kon het afgelopen jaar 723 km aan LAW's (wit-rood®

Wandelen is de meest populaire activiteit binnen de CBS-categorie 'Sport en Sportieve recreatie'. Onze missie is dan ook om wandelen in Nederland de plaats te geven die het verdient: een goede mogelijkheid om overal te voet op pad te gaan. Hieruit volgen onze kernactiviteiten:

1. Ontwikkelen en beheren van een landelijk netwerk van Lange-Afstand-Wandelpaden (LAW's).
2. Behartigen van de belangen van wandelaars.
3. Fungeren als overlegplatform voor verschillende wandelgroeperingen.
4. Fungeren als expertise- en adviescentrum op wandelgebied.
5. Bevorderen van het wandelen in het algemeen.

Ook in 2009 vloeiden veel van onze werkzaamheden voort uit het Meerjarenprogramma Landelijke Wandelroutestructuur 2007-2013 dat de provincies hebben opgesteld in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Onze activiteiten lopen uiteen van de reconstructie van wandelroutes, het verzorgen van publicaties en het beheer van het landelijke wandelroutenetwerk tot promotie en kenniscoördinatie van wandelen in het algemeen. Daarnaast voeren we diverse projecten uit, zoals de NS-wandeltochten en de ontwikkeling van Nationale Streekpaden, boerenlandpaden en ommetjes.

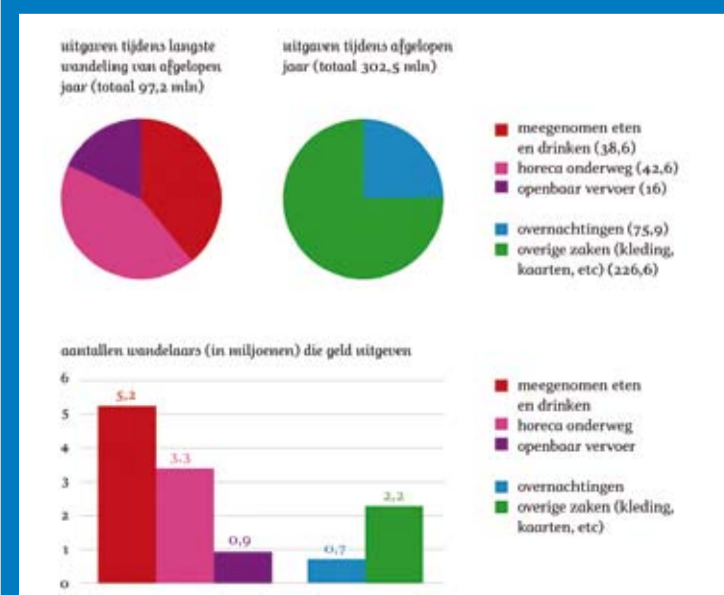
## LAW-wandelnetwerk

Nederlanders wandelen om te ontspannen (85%), maar ook vanwege gezondheid (66%) en natuurbeleving (53%). In het dichtbevolkte en sterk gestructureerde Nederland moet het LAW-wandelnetwerk van voldoende kwaliteit zijn om aan deze behoeften tegemoet te komen. Dat wil zeggen: een aantrekkelijk landschap, goede voorzieningen, toegankelijkheid, veilige routes, exclusiviteit voor wandelaars en, waar mogelijk, onverharde paden. Om dit te kunnen blijven bieden is een

gemarkeerd) worden ontwikkeld en gereconstrueerd. Daarnaast is 459 km aan Streekpaden (geel-rood® gemarkeerd) vernieuwd. Het resultaat hiervan is een serie nieuwe gidsen, waaronder de gloednieuwe Stelling van Amsterdam.

### Nationale Wandelmonitor

In opdracht van Stichting Wandelpatform-LAW voerde bureau Trendbox in 2009 de Nationale Wandelmonitor uit. Het Wandelpatform wil met dit onderzoek het grote belang van wandelen in Nederland op de agenda plaatsen. Cijfers tonen aan dat wandelen als recreatieve activiteit populairder is dan fietsen, hardlopen en binnensporten; 6,6 miljoen landgenoten wandelen minstens een half uur per week. In totaal maken zij 710 miljoen wandelingen en besteden jaarlijks ruim 1,8 miljard euro. Investeren in goed onderhouden en gemarkeerde wandelroutes is dus economisch aantrekkelijk.





## Reconstructie

2009 was een topjaar qua reconstructie van de landelijke wandelroutestructuur. In totaal is 723 km aan LAW's onder handen genomen: Pelgrimspad deel 1, Pieterpad deel 2, Zevenwoudenpad en Peellandpad. Ook startten we met de voorbereiding van de reconstructie van drie paden die in het Meerjarenplan op de lijst staan voor 2010: Oeverloperpad, Lingepad en Trekvogelpad. Het gaat hier om 682 km wandelroute.

### Overzicht aantal kilometers reconstructies LAW's in 2009

	Friesland	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Nrd-Holland	Zd-Holland	Nrd-Brabant	Limburg
LAW 7-1 Pelgrimspad					34 km	78 km	72 km	
LAW 9-2 Pieterpad				74 km			10 km	141 km
LAW 1-1 Zevenwoudenpad	124 km	15 km	16 km					
LAW 701 Peellandpad							114 km	45 km

## Publicaties

Twee nieuwe wandelgidsen verschenen in het kader van het Meerjarenprogramma Landelijke Wandelroutestructuur over gereconstrueerde routes: Floris V-pad (LAW 1-3) en Marskramerpad (LAW 3).

Nieuw aan het Floris V-pad is dat de route start op de Dam in Amsterdam. Daarmee is het onderdeel geworden van de internationale route Amsterdam – Parijs. Aan het einde van het Floris V-pad in Bergen op Zoom kan de wandelaar immers zijn tocht vervolgen over de GR12 naar Parijs.

Voor de nieuwe uitgave van het Marskramerpad werden de bestaande drie delen van dit pad samengevoegd tot één doorlopende LAW. Het pad, dat ook het Nederlandse deel van de Europese route E11 vormt, start voortaan in de Duitse grensplaats Bad Bentheim. De gidsen kwamen tot stand met subsidies van de provincies Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant (Floris V-pad) en Overijssel, Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland (Marskramerpad).



Ook verscheen een wandelgids voor de nieuwe route Stelling van Amsterdam (Streekpad 9). Opdrachtgever was de provincie Noord-Holland die een unieke wandelroute liet ontwikkelen over en langs de voormalige verdedigingslinie rondom Amsterdam, een van de werelderfgoederen op de lijst van UNESCO. Tot slot verzorgde uitgeverij Nivon een volledig herziene druk van het Drenthepad (Streekpad 6). De vernieuwde route is maar liefst 60 km langer. In deze gids, mede mogelijk gemaakt door de provincie Drenthe en het Recreatieschap Drenthe, is veel aandacht voor de duurzaamheid van het Drentse landschap.

## Netwerkbeheer en vrijwilligersmanagement

Netwerkbeheer omvat alle activiteiten die rechtstreeks zijn gericht op het instandhouden dan wel het verbeteren van de kwaliteit van het netwerk aan wandelroutes (LAW's en Streekpaden). Denk aan het ontwikkelen van nieuwe routes, het maken van instructies, het uitgeven van handboeken en het zorgen voor goede markeringen en bewegwijzeringen op berm-palen en handwijzers. Bij deze werkzaamheden zijn de vrijwilligers van onschatbare waarde. Ze zijn meestal afkomstig uit organisaties die bij het Wandelplatform zijn aangesloten en verrichten tal van functies. Voorbeelden hiervan zijn: padcoördinator, lid van een padwerkgroep, markeerder, veldwerker, lid van een provinciaal wandeloverleg, contactpersoon van het 'Meldpunt Wandelen' of honorair medewerker op het kantoor in Amersfoort. Het kan niet voldoende benadrukt worden: vrijwilligers vormen de onmisbare schakel in het wandelnetwerk!

In 2009 waren vrijwilligers betrokken bij de reconstructie van maar liefst tien LAW's. Zo deden zij voorstellen voor de reconstructie in de padwerkgroepen. Hier werden ook nieuwe routes ontwikkeld. Talloze vrijwilligers droegen bij aan het controleren van bestaande routebeschrijvingen en aan het maken van nieuwe. Ook bezochten ze de volgende instructiebijeenkomsten en kadertrainingen van het Wandelplatform:

- Bijeenkomst van 40 padcoördinatoren die de werkzaamheden aan een LAW coördineren. Aangezien overheden in toenemende mate het belang van LAW's erkennen, breiden de taken van een padcoördinator zich uit en wordt het ondersteunen van hun werk nog belangrijker.
- Training en introductiedag voor veldmedewerkers. Negen nieuwe vrijwilligers kregen tekst en uitleg over het markeren, het maken van een goede routebeschrijving en het leggen van contacten met overheid en natuurorganisaties.
- De jaarlijkse studiedag voor vrijwillige medewerkers van Wandeloverleggen (op 6 juni in Amersfoort) stond in het teken van regionale wandelnetwerken. 25 vrijwilligers bezochten deze bijeenkomst met lezingen.
- De jaarlijkse Medewerkersdag (op 31 oktober in Lunteren) werd bezocht door 130 medewerkers. Het programma bestond o.a. uit een serie workshops met als onderwerpen 'Het levende kenniscentrum' en 'Wie wil wandelnetwerken?'.

## Promotie

Ook in 2009 vonden diverse promotionele activiteiten plaats. Op 28 februari en 1 maart was het Wandelplatform aanwezig op de Fiets en Wandelbeurs in de RAI. Op deze beurs, die haar bezoekertal in 2009 zag groeien met 20% (totaal 17.700) presenteerden we tevens de nieuwe gids van het Floris V-pad (LAW 1-3).

Op 26 augustus opende de Overijsselse gedeputeerde Carry Abbenhues het vernieuwde Marskramerpad (LAW 3) in DierenPark Amersfoort. Op 18 september openden de Noord-Hollandse gedeputeerde Rinske Krusinga, directeur Jan Hylkema van Recreatie Noord-Holland en onze eigen directeur Anja van Kooten Niekerk gedrieën de Stelling van Amsterdam (Streekpad 9) in Fort bij Veldhuis in Heemskerk.

Opening Stelling van Amsterdam. V.l.n.r.: Jan Hylkema (directeur Recreatie Noord-Holland), Rinske Krusinga (gedeputeerde Noord-Holland) en Anja van Kooten Niekerk (directeur Wandelplatform).





In september verscheen ook de vernieuwde editie van de Overzichtskaart Lange-Afstand-Wandelpaden (oplage 20.000). De kaart biedt informatie over wandelen in Nederland en helpt de wandelaar op weg bij het plannen van een wandeltocht of -vakantie.

Onze site ([www.wandelnet.nl](http://www.wandelnet.nl)) telde in 2009 bijna 131.000 bezoekers. Velen plaatsten een berichtje op het prikbord en bekeken het laatste nieuws.

Alle donateurs en relaties ontvingen onze nieuwsbrief Lopende Zaken (jaaroplage 53.000). In december verscheen de 50e editie met een feestelijke column van NRC-journaliste Joyce Roodnat.

### Pers en publiciteit

In de diverse kranten en tijdschriften verschenen maar liefst 354 artikelen\* over Stichting Wandelplatform-LAW:

- landelijke pers	69 artikelen	
- regionale pers	97 artikelen	
- huis-aan-huisbladen	127 artikelen	
- wandeltijdschriften	27 artikelen	
- overige pers	34 artikelen	*Bron: Knipsel Info Service

Met het tijdschrift 'Spoor' van NS organiseerden we tweemaal een kortingsactie. Lezers van het tijdschrift konden met korting de gids van het Hanzestedepad (Streekpad 11) en het Waterliniep pad (Streekpad 18) bestellen. Dit leverden resp. 1.000 en 450 bestellingen op.

### Nationale Wandelmonitor

In september 2009 presenteerde het Wandelplatform een samenvatting van de uitkomsten van het marktonderzoek de Nationale Wandelmonitor 2009 aan de provincies. Enkele saillante feiten uit het onderzoek: wandelaars besteden samen jaarlijks ruim 1,8 miljard aan meegenomen eten en drinken, horeca onderweg, openbaar vervoer, overnachtingen, kleding, schoenen en kaarten. De meeste wandelaars zijn tussen de 35 en 65 jaar en met name in de Randstad is nog een groot tekort aan aantrekkelijke wandelgebieden.

## Kennismanagement

Met de komst van twee nieuwe collega's, gespecialiseerd in GIS (Geografisch Informatie Systeem) en kennismanagement, hebben we de basis gelegd voor een goed georganiseerde informatiehuishouding en het pad geëffend voor verdere digitalisering. Dit is belangrijk omdat het Wandelplatform door steeds meer partijen wordt gezien als een (digitaal) kennis- en expertisecentrum voor professionals en vrijwilligers. In samenwerking met het Fietsplatform bouwen we nu GIS-data op en kunnen we de LAW's elk half jaar digitaal aanleveren aan de provincies.

## Belangenbehartiging

Toegankelijkheid voor de wandelaar en zo veel mogelijk wandelplezier. Dat zijn de speerpunten van onze belangenbehartiging. Dit gebeurt o.a. op provinciaal niveau binnen diverse Wandeloverleggen die een belangrijke rol spelen bij de beleidsbeïnvloeding van overheden. Het Wandelplatform ondersteunt initiatieven en is actief betrokken bij het verbeteren van de wandelbaarheid in ons land. Belangenbehartiging vindt ook plaats door de wandelaars zelf. Via het 'Meldpunt Wandelen' op onze website leveren zij nuttige informatie over knelpunten die zij op hun route zijn tegengekomen.

In 2009 organiseerden we samen met het Fietsplatform een expertiseraad over recreatief medegebruik van ecoducten. Niet alleen dieren, maar ook wandelaars en fietsers hebben belang bij het ontsnipperen van natuurgebieden. De uitgangs-

punten zijn inmiddels besproken met Rijkswaterstaat, het ministerie van LNV, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. De recreatieve wensen voor 36 belangrijke ecoducten zijn in een 'quick scan' in kaart gebracht.

Ter voorbereiding op de verwachte herziening van de Wegenwet formeerde het Wandelplatform een denktank met experts. Inzet is een goed toegankelijke wegenlegger, waarop alle openbare wegen en paden staan geregistreerd.

Ook adviseerden we de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Utrecht over de ontwikkeling van wandelnetwerken.

## Projecten

### Boerenlandpaden

Het Wandelplatform stimuleert de ontwikkeling van boerenlandpaden, toetst de kwaliteit van de aangevraagde trajecten en begeleidt subsidieaanvragen aan provincies die in het kader van het ILG de boerenlandpaden financieren. De website [www.boerenlandpad.nl](http://www.boerenlandpad.nl) geeft informatie over de regeling boerenlandpad en laat zien waar je kunt wandelen.

In het afgelopen jaar zijn 69 trajectaanvragen ontvangen en is voor 61 trajecten subsidie aangevraagd. Veelal maatwerk: per dossier, per boer. Dit resulteerde in 53 km nieuw boerenlandpad, waarvan 32,5 km alleen al in de provincie Noord-Holland. Omdat een boerenlandpad vaak onderdeel is van grotere routes, zoals dagwandelingen, LAW's en Streekpaden, wordt hiermee in totaal 316 km route mogelijk gemaakt. In Gelderland en Limburg werd in 2009 nog geen uitvoering gegeven aan de regeling. De provincies Flevoland, Zeeland en Noord-Brabant hebben een eigen procedure voor het ontwikkelen van boerenlandpaden. Daarvan zijn bij het Wandelplatform niet alle cijfers bekend.

### Infrastructurele barrièrevorming

Als projectleider van het project 'Infrastructurele Barrièrevorming-recreatie' werken we samen met het Fietsplatform en de koepelorganisatie KNHS (paardensport) aan het voorkomen van barrières voor wandelaars, fietsers en ruiters. In een brief aan de Tweede Kamer heeft minister Eurlings de stuurgroep, bestaande uit bovengenoemde koepelorganisaties, ProRail en de ministeries VenW en LNV aangewezen als officieel adviesorgaan. Een concreet resultaat van deze ontwikkelingen is dat alle voorgenomen sluitingen van spoorwegovergangen worden voorgelegd aan de drie koepelorganisaties die deze weer bespreken in de stuurgroep. In het afgelopen jaar heeft dat geresulteerd in ca. 35 adviezen. De belangrijkste verdiensten en ervaringen worden in 2010 gebundeld in de brochure 'De weg van de minste weerstand'.

### NS-wandeltochten

In samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen (NS) ontwikkelt en beheert het Wandelplatform 46 NS-wandeltochten van station naar station. In aanloop naar de in 2010 uit te brengen Jubileumgids '20 jaar NS-wandeltochten' organiseerden we een verkiezing 'Meest favoriete NS-wandeltocht', waarbij de route Veluwezoom als winnaar uit de bus kwam. Ook zagen de volgende vier nieuwe NS-wandeltochten het licht: Maascorridor (Venlo-Kaldenkirchen), Twellose Landgoederen (Deventer-Twello), Warnsborn (Arnhem-Wolfheze) en Oranjewoud (Heerenveen-Steenwijk). Via de websites [www.eropuit.nl/wandelen](http://www.eropuit.nl/wandelen) en [www.wandelnet.nl](http://www.wandelnet.nl) zijn alle NS-wandeltochten te downloaden.

### Ommetjes

Dertig ommetjes in tien provincies. Dat is het doel van het Ommetjesproject waar we samen met Landschapsbeheer Nederland en de Vereniging voor Kleine Kernen in participeren. Wij brengen onze deskundigheid in op het gebied van routeontwikkeling en boerenlandpaden en geven workshops over het maken van routebeschrijvingen en het markeren van wandelroutes.



## Wandelplatform: de organisatie

Stichting Wandelplatform-LAW heeft twaalf aangesloten organisaties: Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB, Nivon Natuurvrienden, Nederlandse Wandelsport Bond (NWB), KNBLO-Wandelsportorganisatie Nederland, Nederlandse Toeristen Kampeer Club (NTKC), Scouting Nederland, Stayokay, Op Lemen Voeten, TeVoet (Vereniging van Wandelaars), Vereniging Vrienden van de Voetveren, Veilig Verkeer Nederland en de Nederlandse Klim- en Bergsport Vereniging (NKBV). Vertegenwoordigers van de aangesloten organisaties vormen de zogenaamde Vergadering van Aangesloten Organisaties (VAO). Deze vergadering benoemt de leden van het bestuur en beslist over statuten en de deelname van andere organisaties. Tevens fungeert deze vergadering als klankbord en adviesorgaan voor het bestuur van het Wandelplatform.

Het bestuur bestaat uit vijf leden. Aan de vergaderingen van het bestuur neemt een adviseur deel namens de provincies. Ook de directeur van de stichting neemt met adviserende stem deel aan de bestuursvergadering.

Het bestuur wordt tevens ondersteund door enkele commissies en werkgroepen. Zo adviseert de Routecommissie over LAW's en nieuwe voorstellen voor routeontwikkeling. De Stuurgroep Belangenbehartiging en de Provinciale Wandeloverleggen adviseren over alles wat de 'bewandelbaarheid' van Nederland ten goede komt. De Werkgroep Europa onderhoudt contacten met directe buurlanden en adviseert over beheer en ontwikkeling van Europese LAW's. Het Wandelplatform heeft in Amersfoort een bureau van gemiddeld 7 fte, ingevuld met 11 medewerkers.

### Donateurs

Het Wandelplatform is voor haar inkomsten grotendeels afhankelijk van subsidies. Daarnaast zijn er inkomsten uit de verkoop van gidsen, projecten en donaties. Het aantal donateurs is in 2009 licht gestegen tot ruim 7000.

Iedere donateur of 'Vriend of Vriendin van de Stichting' ontvangt vier keer per jaar de nieuwsbrief Lopende Zaken en krijgt automatisch de nieuwste folder en de overzichtskaart thuisgestuurd. Donateurs hebben recht op 10% korting op alle LAW-gidsen.

### Over de grens

Het Wandelplatform heeft zitting in het bestuur van de European Ramblers' Association (ERA); een organisatie van 50 wandelorganisaties in 26 landen. Het behelst onder meer een Europees wandelnetwerk (E-wegen) van vele duizenden kilometers door de meeste Europese landen. De Algemene Ledenvergadering koos dit jaar voor een nieuw Europees logo als aanduiding van de Europese LAW's. De stichting is ook aangesloten bij de North Sea Trail Association waar het Hollands Kustpad een belangrijk onderdeel van is. Ook zijn we betrokken bij het nieuwe Europese kustproject 'Coast Alive'. De directeur van het Wandelplatform is lid van de internationale stuurgroep die voor 2010 het congres Walk 21 'Getting Communities Back on Their Feet' voorbereidt.

Ter gelegenheid van het 50-jarige bestaan van de Grande Randonnée (GR) 5 verzorgde de secretaris van het Wandelplatform een lezing voor het jubileumsymposium van dit pad.

## Financiën

Stichting Wandelplatform-LAW sloot 2009 af met een positief saldo van € 147.106. Dit resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve. In het kader van het Meerjarenprogramma Investeringsbudget Landelijk Gebied is het Wandelplatform vanaf 2007 doorlopend aan het werk aan het landelijk netwerk. De werkzaamheden hebben een meerjarig karakter en overstijgen dus het boekjaar.



Lasten	2009	2008	Baten	2009	2008
Personeelskosten	555.319	373.651	ILG-bijdrage	849.434	471.233
Huisvestingskosten	45.574	29.738	Bijdrage landelijke overheid	0	39.565
Bureaunkosten	21.562	56.876	Bijdrage provincies	95.580	57.588
Kosten vaste activa	71.955	53.061	Bijdragen gemeenten/overig	22.761	58.710
Dir. kosten projecten	480.767	300.657	Bijdrage organisaties	10.975	10.707
Overige lasten/doorbel. onderhanden proj.	27.886	6.967	Verkoop gidsen/kaarten	134.032	128.342
Bijdragen agrariërs Boerenlandpaden	173.458	0	Opbrengst NS-project (incl. GPS)	80.272	79.550
			Overige eigen inkomsten	157.115	172.565
			Bijdr. prov. agrariërs	173.458	0
Nadelig/voordelig saldo	147.106	197.310			
<b>Totaal</b>	<b>1.523.627</b>	<b>1.018.260</b>		<b>1.523.627</b>	<b>1.018.260</b>

### Aangesloten organisaties Wandelplatform eind 2009



### Bestuur

- A. de Jong, voorzitter
- R.H.J. Franssen, secretaris/penningmeester
- Mevr. F.D. van Baak-van der Wal
- H.J.M. Benschop
- E. Teerink †

### Adviseurs

- P. Akkerman, namens provincies en IPO (Interprovinciaal Overleg)
- H. Yseboodt, Grote Route Paden België



Wandelplatform-LAW  
Postbus 846, 3800 AV  
AMERSFOORT  
Tel. (033) 465 36 60  
slaw@wandelnet.nl  
www.wandelnet.nl

### Colofon

Dit jaaroverzicht 2009 is een uitgave van Stichting Wandelplatform-LAW. Op [www.wandelnet.nl](http://www.wandelnet.nl) staat een aanvullend bestand met achtergrondinformatie.

### Fotografie

Ad Snelderwaard, behalve pag. 4 (midden): Wandelplatform/Joep Naber

